

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féoldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

Az előfizetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések szintén a szerkesztőhöz intézendők.

A dolog summája.

VII.

De mindenek felett s a legerélyesebben protestálunk az ellen, hogy egyházunk határain belül a puritán református dogmatika igaz értelmé elszintelenítették s népünk hagyományos s 300 esztendő küzdelmei között vérebe szerencsésen átment s egész jellemével, sőt külső fellépésével is összeforrott józan de azért mindig rendíthetetlennek bizonyult konfessionalis öntudata, a pápista, vagy bármi néven nevezett másféle felekezet egyes-, akár fontosabb, akár lényegtelenebb czeremonialis szokásainak, hittani felfogásának, talán liturgiai szabványainak becsempészése folytán, megtévesztették, ennek következtében rövid idő alatt oda jussunk, hogy az egyházak között fennálló elvi divergentiák mesgyéire közöttünk csakis a képzett hittudósok ismerhessenek rá s a nép azok iránt közönyössé válván lassan-lassan visszafejlődjék s arra a gondolatra jöjjön, hogy a vallások között tulajdonképpen külsőleg észrevehető lényegesebb különbség nincs is, hanem minden vallás jó a kárvallás kivételével.

Ezt a kérdést itt-ott sporadice már eddig is több helyen érintettem, de elég fontosnak tartom arra nézve, hogy vele külön foglalkozunk.

És én azt gondolom, nem szükség nekem itt és e sorok olvasója előtt e tekintetben vallás-philosophiai elvont teoriák fejtegetésébe belebocsátkozni. Tudni fogja azt mindenki, hogy mire célozok. Annálfogva azok után, a miket e tárgyban részint most, részint az előző években megírtam, csak azt az egyet említem fel, hogy az egyházban a história tanubizonysága szerint nem egyszer az „adiaphorák“-nak látszó kicsinységek óriási szakadásoknak lettek okozóivá. Krisztus után 60-ban Simon Mágus a jöcsele-

kedeteknek hasznát és a szabadakarat erejét kétségbevonja s az egyházban szakadást idéz elé. Marczion 146 körül megtagadja a Mennyei jelenések könyvének hitelességét s hasonlóképpen jár. A novatianusoknak kezdetben csak a bérmlás ellen volt kifogások (254) az Eustathus követőinek meg (319) a bőjtök ellen; Govianusnak az egyházi személyek nőtlensége ellen és így tovább . . . s minden ilyen mozgalom kiválással végződött . . . Vajjon miért? Mert az emberi lélek a hit dolgában szerfelett érzékeny. Hogy hányféle felekezet van ma a világon! Én bizony megmondani nem tudnám. A 3-ik század elején némelyek már több mint 200 — kétszázat említenek. Ma valószínűleg 10-szer annyi is van. De annyi bizonyos, hogy ezeknek előállási történetében a „homousios“ és „homojusios“-féle egybetűs villongások gyakran ismétlődnek. — És hogy többet ne említsek: ott van a lutheranus és református egyház szétválása; sőt éppen napjainkban a baptismus térfoglalása. Mindenütt azt látjuk, hogy a „kicsinységek“ játszik a főszerepet; de azt sehol, hogy az anya-egyház az extravagantiákat érzéketlenül tűrné.

Ragaszkodunk tehát mi is hittanunkhoz s annak igazságaiból egy hajszálnyit sem engedünk.

Azért nincs szükségünk a belmissió czé- gére alatt kolportált képekre, mert azokat a mi hittani felfogásunk bálványoknak tartja. Erről a mult év folyamán tüzetesen írtam már s itt pótlólag csak annyit jegyzek meg, hogy nincs szükségünk a Jézus Krisztus kiábrázolására sem, mert hiszen — sok minden általam már más alkalommal kifejtett nyomós okoktól eltekintve, — azok a forgalomban lévő Krisztus képek egytől-egyig mind hamisak; a phantasia idétlen szüleményei; a mennyiben a Krisztust kortársai le nem festették; a művész elébe oda nem ült s akik később az ő lepingálásához

fogtak, azok mind úgy jártak el, mint a költészet virágillatában tévedező Renán mikor a „Jézus életét“ megírta: elképzelték valami szépet, valami felségest s azt vászonra festették. Ilyenképpen, — a mint némelyek teszik is egész galériát lehet berendezni az ördögök, angyalok, dicsőült lelkek megfestett figuráival, sőt bizvást lepingálhatnák az Atyát is; műtörténeti szempontból egyik mint a másik egyenlő jogosultsággal bír. De a kérdés elbírálásánál minden elvégre is csak mellékes, a fő pedig az, hogy a *kálvinismus mint vallásos reudszerv elvetette a képeket* s az ellenkezőt még eddig senkinek sem sikerült bebizonyítania; nem akarok erre nézve ismétlésekbe bocsátkozni, csak annyit ajánlok figyelmébe lelkész társaimnak, hogy azokat a képes iratokat ne terjeszszék, hanem gondoskodjunk hiveink számára másnemű olvasmányokról. Majd mindjárt elmondom erre nézve is mondanivalóimat.

Nincs szükségünk „requiemek“-re; nincs szükségünk kétes értékű s megbízatást nem nyert „énekgyártó poéták“-ra. Helytelenítjük az urvaesorájának egyes házakhoz a canonica órákon kívül való lehordását s minden olyan methodista színezetű kegyeskedési gyakorlatot, mely legtöbbször merő farizeuskodás, a józan vallásosságnak minden tartalma nélkül, — aki a reformatio korabeli irodalommal valaha foglalkozott: az tudni fogja, hogy ezekre a kérdésekre — a melyek inkább, vagy kevésbé a dogmatikát is érintik, — a mi őseink mind igen nagy sulyt fektettek s annál fogva bátran kimondhatjuk, hogy téved az, ki a belmissió kedvéért azoknak az álláspontját tiszteletben nem tartja. Arra az ellenvetésre pedig, hogy nem az efféle „aprólékos dolgokra“ hanem az „építésre“ fektetendő suly: a szavam egyszerűen az, hogy Kálvin Jánosról bizonyára senki sem fogja mondhatni, hogy ő nem „épített.“ Oh igen! Ő igazán hatalmas „építő“ volt s mégis azt látjuk, hogy midőn a külső a látható egyház szervezetéről volt szó, a történelmi fejlődésre sőt az ebből kimagyarázható tehát átöröklött szokásra is nagy sulyt fektetett. És míg mai napság a belmissió apostolai semmi veszélyt nem látnak abban, ha p. o. valamék „evangélista“ az urvaesoráját magán házaknál derüborura osztogatja: Kálvin nemcsak az isteni tisztelet rendjét állapította meg szigorúan, hanem következetesen ragaszkodott olyan „kiesínységek“-hez is, hogy p. o. Genfben az ugynevezett „absolutio“ feltétlenül a *szószék*ről mondassék el, ne mint Strassburgban szokásos volt az *ohár* mellől. S midőn Strassburgban a régibb németegyház mellett főleg francia mene-

kültekből az „*ecclesiola gallicana*“ is megalakult: ennek, a Kálvin befolyása alatt álló tanács egyenesen „*megparancsolta*“, hogy az istenitisztelet rendjében sőt még a „*formulák*“-ra nézve is a régibb egyházhoz alkalmazkodják.* „Stets befürchtete man nämlich, dass die Francosen in eine Sekte, oder Rotte ausarten könnten“. Ez okból Kálvin később még az általa különben üdvösnek vallott „absolutio“ fenntartásáról is lemondott ezen tanuságos kijelentéssel: „ab initio hunc morem inducere volui, sed quum offensionem quidam ex novitate metuerunt, nimium facilis fui ad cedendum“. Ohajtandó, hogy a belmissio apostolai minden történelmileg és hittanilag nem igazolható újításnál ezen lélek által vezéreltessenek s akkor együtt haladhatunk.

Van azonban annak a belmissiónak egy még eddig érdemileg nem méltatott, mindamellett is hatalmas organuma, mely helyes irányba vezetve, rendkívül áldásos lehet; de ha eltévelyedik, egyházi életünkben tömérdek károkat okozhat. Értem általában véve a „sajtót“, különösbbe pedig a vallásos iratok és úgynevezett traktátusok terjesztését.

Azzal tisztában vagyunk mindnyájan, hogy mai napság már a nép olvasni tud is, akar is; ennek következtében arra nézve sem foroghat fent közöttünk kétség, hogy a *neki való* szellemi táplálékról gondoskodnunk kell, mert különben ott keresi azt fel, a hol találja s benne nem nagyon fog válogatni. E tekintetben hát egy értelmén lévén, nálunk már odaelé dicséretreméltó mozgalom indult volt meg olyan intentióval, hogy vallásos iratok szerkesztessenek s azok a népre nézve hozzáférhetőkké tétessenek. Ez eddig teljesen rendben is lett volna, ha t. i. a mozgalom vezetői ugyanakkor azoknak a vallásos iratoknak és traktátusoknak belső tartalmáról és igaz református szelleméről is gondoskodtak volna. Csakhogy a bennünket jellemző szeleburdiság itt is sajnálatraméltólag megbosszulta magát s bebizonyosodott, hogy a ki félmunkát végez, jobban teszi, ha semmit sem végez. Az intő példa ugyan a mi vezérebereink előtt ott állott s Németország példáján tanulhattak volna, hogy az a wupperthali 1814-ben alapított „traktátus társaság“, meg a berlini ugyanolyan idős „keresztyén vallásos iratok terjesztésére szervezett egyesület“, mint szintén a valamivel fiatalabb hamburgi hasonló szövetkezet még a belmissio leglelkesebb barátainak nyílt vallomása szerint is sokkal többet ártott, mint használt azon az egyszerű okon, mert azokkal az angolból fordított methodistikus, vagy legjobb esetben

* „Die calvinische u. altstrassburgische Gottesdienstordnung“ Von Alfred Erichson. Strassburg. 1893. 29-ik lap.

is universalis jellegű traktátusokkal egyszerre csak beözönlött Németországba az angol szektárius szellem is s lőn melegágyává mindenféle szakadárságnak.

Annyit tehát a magyar református egyház a mozgalom vezetőitől bizvást elvárhatott volna, hogy ez a tanuságos leczke figyelmöket el ne kerülje, hanem ha már csakugyan kiállottak a gátra, résen legyenek s igaz, *lehetőleg eredeti* s a feikezeti öntudatot ébren tartani alkalmas vallásos olvasmányok előállításáról gondoskodjanak. Fájdalom, nem tették! Hanem e helyett — épen mint a németek — el kezdtek angolból fordítgatni s csakhamar meghonosodott nálunk is egy kétes értékű vallásos irodalom, melynek példányai legnagyobb tömegekben máig is a baptista, vagy nazarénus családok könyves tékájában találhatók fel. Ismeri ezeket s ezeknek tartalmát minden lelkésztársam igen jól; azt is is tudjuk felőlök, hogy kolportőrjei főképen azok a kétes társadalmi existenciák valának, a kiknek a kálvinismus erősíteni akarása eszközágában sem volt, hanem igenis a szektáskodás, hithagyás, csábítás stb. mindazon agyafurt impertinentiákkal, melyek az alázatosság köpenyegébe bujt gonosz lélek jellegzetes ismertető jelei. És a mi embereink látván, nem láttak, hallván, nem hallottak.

De ma már, Istennek legyen hála! öntudatra ébredtünk s többé nem elégedhetünk meg azzal, hogy egy rakás nyomtatványt valahonnan a nyakunkra küldenek. Gondosan bírálat alá vesszünk minden sajtó terméket s csak azt vagyunk hajlandók híveink között terjeszteni, a mely minden ízében kálvinista.

Ugyanazért, ha a belmissió reánk még jobban számítani akar, rostálja meg jól az ilyen traktátusokat, válogassa meg embereit, a kikkel íratja s azokat a füzeteket úgy vesse piacra. Mert ha így nem cselekszik, bennünk ezen az oldalon is ellenzékre talál s a következményekért ő lesz a felelős.

És most már sietek hosszúra nyult értekezésemet befejezni. De még mielőtt ezt tenném, szólok egész röviden a mai napság annyira felkapott „társulási közszellem“-ről is.

Minden kornak, minden időnek megvan a maga jelszava, kedvencz vesszőparipája. Ez a kor, a melyben élünk, az egyleteskedés kora. A levegő füllesztve van szociális eszmékkel. Minden bokorban „socius“-ra, „societas“-ra bukkanunk s maholnap emberszámba se megy, a ki valamelyik klubnak tagjává nem lesz.

S mi az eredmény?

Egy példával azonnal megmutatom.

Hajdanában a földmívelő, a mesterember,

a paraszt legény egész héten át hűen és víg kedvvel dolgozott. Vasárnap jöttén megtisztálkodott; felöltözött; templomba ment s onnan kijövet, otthon háza 4 fala közt bibliát, „Hármas Kis Tükör“-t olvasott, vagy délután ki a gyepre sietett s ártatlan szórakozások s szelid csínynyel vegyes kedvtelések között felüdülvé, hétfői munkájához ismét jó kedvvel fogott. Ma . . . ? Munkaközben is világboldogító nagy eszmékkel tépelődik. Az Urnak napján, ha harangoznak, kezébe sétabotot vesz; szájába cigarettát dug s siet a „Kör“-be, hol aztán „in camera caritatis“ hallgat vadabbnál-vadabb szónoklatokat; olvas zöldebbnél-zöldebb ostobaságokat; összeiszik sert, bort, pálinkát s testét-lelkét felizgatva, véghetetlen világ- és embergyűlölettel hazatér a családoz, hogy ott oktalan dühének szabad folyást engedjen. Ilyen változásokat idézett elő, ilyen gyümölcsöket terem az a „társulási közszellem“! Ma még szerencsére visszataszító példákat e tekintetben is a nagyobb városokban láthatunk főleg, de már annak a „szellemnek“ a zúgását halljuk faluhelyen is s kezd valósulni, hogy „a capite foedet piscis“.

En a nép felvilágosodásának őszinte barátja vagyok; de a tapasztalat arról győzött meg, hogy ez a divatos egyleteskedés „véghetetlen“ sok károkat okozott nekünk már eddig is s fog még többet okozni a jövőben úgy általában társadalmi, mint különösebben egyházi szempontból. S ime mit látunk? Azt, hogy ezt a véresfejű hydrát még lelkésztársaink és vezér-embereink közül is többen dédelgetve ápolgatják! Vigyázzatok jó urak! mert nem lesz ebből jó semmiképpen!

Ettől eltekintve azonban ki volna az, ki az egyházi élet felvirágzásának legmélyebb okát *ne* az igaz vallásosságban keresné s ott, a hol „regeneratióról“ van szó, ezt a tényezőt figyelmen kívül hagyná!?

Senki! Legalább közöttünk valóban senki! Ellenkezőleg mi gyakorló lelkészek vagyunk azok, kik az igaz vallásosságnak ama mécsesébe a legtöbb olajat csepegtetjük s Vesta-lángjait nem egyszer önfeláldozásunk árán is ápolgatjuk. Egészen felesleges s kárba veszett buzgalom hát az, ha egynémely urak nekünk e tekintetben „ex cathedra“ magosan járó dissertációkat tartanak. Valamennyire mi is csak értünk a pszüchológiához; ha időnk engedi még egy kis fizikával is foglalkozunk s bár a mi könyves házunkban nem csak 7 dolog felett lebeg ott a Du-Boy-Rajmund-féle „ignorabimus“: annyira el vagyunk bocsájtva, hogy „a fizikai és ethikai hatások“, kölesönös összefüggésére még a világtörténelem folyásában is reá ismerjünk.

Csakhogy annak az igaz vallásosságnak a gyökerei nemcsak a levegőből, hanem a földből is táplálkoznak s ha „regeneratiót a szellemi világban materialis hatások soha nem szültek is“ megindulására kivétel nélkül *mindig* befolytak. Ez is annyira bizonyos, hogy aki ezt át nem látja azzal komolyan szóba állani nem lehet.

Ilyen meggyőződésben lévén, a hüjék, vakok, siketnémák, idioták, epileptikusok, tébolyodottak, arva gyermekek, háborúban megsebesültek, szegények stb. stb. gondozásait helyesnek, szépnak, szükségesnek tartom. De mert az egyház erre *különülve* nem képes, a munkában az állammal és a társadalommal szívesen kezdet fogok, még akkor is, ha ténykedésem a theoretikus belmissió fogalmi körén kívül esik is.

Különben pedig ne higye senki, hogy ezzel konfessionalis traditióknak ellen véténék. Hiszen tudjuk a reformáció történetéből, hogy p. o. Zürichben az egész szegény ügyet a városi hatóság kezelte s Zwingli azt csak irányította. Kálvin szerette volna egyházasítani de hamar belátta, hogy ez nem kivihető s mert ezt az ügyet már ő is mint Zwingli és különben is Genfben a tanács kezében készen találta, a helyzethez annyira alkalmazkodott, hogy itt p. o. a diakónokat is (kórházi és szegénységügyi diakónok voltak) bár a lelkészek meghallgatásával egyenesen a tanács nevezte ki.

A gyermek istenítiszteletekre a mi falusi és felekezeti iskolákkal bíró egyházainkban (hol a növendékek mindennap a templomban vannak!) szükség nincs, hanem igenis volna arra, hogy a vallást a lelkész tanítsa. De itt meg annyi előbb megoldásra váró nehézségek állanak utunkba, hogy ezeket felsorolni most még csak meg sem kísértem.

Atalában én a magam részéről — *de csak az általam kifejtett elvek keretein belül* — szívesen elfogadom azt a javaslatot, a melyet Csiky Lajos a nagyváradai lelkész-értekezlet elé terjesztett. Ez gyakorlati érzékre vall s nem szertelenkedik. — Sőt hajlandó vagyok azt a javaslatot két ponttal meg is toldani. Az egyik ez: *a városi gyülekezetekben szerveztessék a diakonatusi intézmény.* (Az egyetlen tér, melyet Kálvin az egyházi közigazgatásban a nők előtt nyitva hagyott.) A másik ez: *gondoskodjék a tiszántúli egyházkerület egy határozott kálvinista szellemben szerkesztett népies egyházi lap kiadásáról.* Erre nagy szükség van s ha kontaktusba léphetünk az erdélyi, tiszáninneri meg a dunai egyházkerületek velünk egyetértő lelkészeivel: nyomathatjuk azt annyi példányban, hogy híveink a legalacsonyabb áron olvashatják Mert jegyezzük meg jól, hogy

népünknel mai napság nem az a baj, mintha vallástalan volna, hanem igenis az, a mire a „Tanítók Lapja“ szerkesztője is rámutatott már, hogy t. i. *felekezeti érzelme* tompult el s azt hiszi, hogy ha a Krisztus nevét emlegeti, már jó református.

S ezzel be is végezhetném mondanivalómat, de nem állhatom meg, hogy két jelenségre rá ne mutassak. Sajátságos helyzetbe jutottunk mi együgyű s elárvult lelkipásztorok. Támadnak, szídnak, pellengérré állítanak bennünket saját véreink sokszor azokban a lapokban és folyóiratokban, a melyeket mi fizetünk, mi tartunk fent keservesen s nagy önmegtágadásunkkal. S ha akad közülünk, a ki néha-néha feljajdul s ez eljárás ellen tiltakozik: no annak ugyan van mit hallania és mit eltűnie, ha a szingazságon túl a jöbi türelem erényével van is megáldva! De a nóta marad a régi! Valakit csak bántani kell, mert különben unalmasak leszünk s tekintélyünk is törpe marad . . . !

Mezey Ernő a napokban egyik politikai lap hasábjain arra a sajnálatos jelenségre mutatott rá, hogy minálunk immár az úgynevezett *irodalmi útonállás* mindennapivá lett s meg se ütközünk azon, ha egyes emberek becsületét orozva leütik.

Hova-tovább arról kell meggyőződnöm, hogy ez a veszedelmes ragály az egyházi sajtóba is átesapott s sorainkban áldozatait egymásután szedegeti. Először megtámadta az egyeseket; majd keresztül típor egész testületeken s oda jutottunk, hogy közülünk immár senki sem lehet biztosságban arra nézve, ha vajjon egy szép napon a sor nem fog-e ő reá kerülni?

Ime egy szomorú példa:

A kolozsvári theol. fakultás egyik fiatal tanára, Pokoly úr, a „Debreczeni Prot. Lap“ f. évi 24-ik számában szóról-szóra ezeket írja: „Szatmár vidékének szegény sorsú lelkészei mennyivel több munkát végeznek akár önművelődésök, akár a gyülekezet körében, mint számos nagy alföldi egyház lelkészei.“

Mit mondjunk erre az arezpirító állításra! Ha méltólag megtoroljuk, akkor bennünket gorbosasággal vádolnak; ha zsebre vágjuk, rajtunk szárad. De mindegy, itt velem együtt 100, meg 100 tisztességes s kötelességtudó lelkész-társam van vérig sértve s méltatlanul „a gyalázat padjára“ vonszolva s én csak a legjogosultabb felháborodásnak vagyok tolmácsolója, ha ezt a „pokoli“ vádat visszaútasítom s az illetőt figyelmeztetem, hogy ha az ilyen támadás is „a valamit tevések kategóriájába“ tartozik: akkor

bizony jobb és tisztességesebb lesz, ha semmit nem teszünk. Nekem különben úgy tetszik, hogy van a vádnak ilyenén felállításában bizonyos furfang is, Szatmár vidékét az Alfölddel összeveszíteni! Legyünk tehát résen! Lépre ne menjünk! Hiszen én nem is tudom elképzelni, hogy ez a fiatal ember, a ki itt tanult Debreczenben, egy kevés ideig — ha jól tudom — geszti lelkész is volt: ilyen vakmerő állításhoz hol veszi az erkölcsi alapot és bátorságot? Hogy nekem valaha hozzá szerencsém lehetett volna, nem emlékszem s így talán a sértés reám nem is vonatkozhatik. De hát kikre vonatkozik akkor? Avagy volt alkalmá ennek a fiatal embernek az alföldi lelkészek „önmívelődési“ sulyát és munkaértékét latba venni s biztosan tudja, hogy p. o. Debreczen, Szoboszló, Karczag, Kisujszállás, Szalonta, Hódmező-Vásárhely, Szeghalom, Gyula, Békés, Túrkeve, Füzes-Gyarmat, Gyoma, Nánás stb. stb. lelképásztoraik igazán ennyire el vannak maradva!?

Ime lelképásztortársaim, ide jutottunk. Utontútfélen bunkózzák a mi becsületünket is s ha magunk meg nem védelmezzük, a dörgő Olympusra hiába számítunk.

Legyen meggyőződve mindenki s főleg Pokoly úr, hogy *egyik, mint a másik vidék lelkészei*, akár önmívelődésök, akár a gyülekezet körében, dolgoznak eleget s ha van köztük valami különbség, az csak abban állhat, hogy az efféle méltatlan sérelmekkel szemben egyik érzékenyebb; a másik elfásultabb.

Én talán az érzékenyebbek közé tartozom s kimondhatatlanul fáj az nekem mindig, ha státusomon méltatlan sérelem esik. Pedig az is való, hogy nem először történik így. Háromszor fejünkhöz verték már azt is, hogy mi együgyű lelkészek csak a kész egyházi beszédek után futkosunk. Mi alapon? Azt csak az ezzel vádaskodók tudják, mert hiszen valamikor tán ők is gyakorló lelkészek valának . . . Dehát mit tehetett arról Révész Imre, hogy csak Révész Imrének született s valami Robertson nevű angliusra szorult!? Könyves Tóth Kálmánnak sem bűne, hogy Spurgeon neki valaha tetszett s hogy Dobos meg a másik francia, a 10-ik meg a 100-ik talán német szerzőkhöz fordul, ez tulajdonképpen a mi érdemes cenzorainkat csak akkor bánthatná, ha valaki közülünk az ő tollaikkal ékeskednék. Aztán én felőlem mégis csak felméltoztatik tenni, hogy egy-egy predikációt (már úgy a hogy) megtudok írni s a munkától egyébként sem valami nagyon irtódom. S lássák én itt a nyilvánosság előtt bevallom, hogy sokszor bizony kénytelen vagyok én is idegen forrásokból meríteni. Mert

a dolog úgy áll, hogy különböző címek alatt 14 esztendő óta már vagy 3000 — háromezer predikációt elmondottam (sokszor egyetlenegy napra egyéb dolgaimon felül 3 is jut!). Pedig egy olyan tüneményes szónok mint Spurgeon a mint tudjuk, egész életén át csak 1200-at, Kálvin meg circa 2000-et mondott el. Hanem most már egy csintalan kérdést én is felteszek: ha nekem is megvolna az a bizonyos hatalmam, hogy az önök által leírt vagy kifordított skriptillákból egyetlen intésemre egy pillanat alatt elillanna mindaz, a mit másunnan merítették: vajjon gondolkoztak már felőle, hogy mi maradna a fiókban . . . !?

Ez azonban az én részemről csak tréfa. Tudom én azt jól, hogy a tudományt senki az ujjából nem szopja. Kiméljenek meg hát minket is s maradjunk jó békeségben.

Püspökladány, 1897. július hó.

Eröss Lajos,
ev. ref. lelkész.

Kóros jelenség.

Proximus ardet Ucalegon! Baj van a szomszéd-ban! Igaz ugyan, hála Istennek, minket az a baj nem igen fenyeget, de atyafiságos kötelességünk is arra indít, hogy a tüzet lokalizálni segítsünk, sőt elfojtani, mielőtt nagyobb pusztítást okozna; de az óvatosság is szavunk felemelésére kész, mert nem jó dolog az elbizakodás. A mi a Tiszán túl megtörténhetett, miért ne történhetnék meg a Tiszán innen is?

A „Tiszán túl“ alatt ezúttal Sárospatakat értem, mert ott van a baj. A *Sárospataki Lapok* 27-iki számában csapott ki a láng, mely régebbi emésztődésnek, surlódásnak eredménye lehet, ámbár oly erővel tört ki, mintha áldatlan, gyújtogató kéz munkája volna. Rossz-akaratu, gyújtogató kéze, mely a testvér főiskola tekintélyét igyekszik lángba borítani, hogy tekintélyét elveszítvén, hitelének is vége legyen.

Ezek után bizonyára sejti már az olvasó, hogy a *Kérészy Barna* terjedelmes cikkére czélzok, a ki a sárospataki főiskola igazgató tanácsának megbízásából a Simonyi-féle magyar nyelvtan és a pataki tanári kar tudományos értékének nyilvános megbirálására vállalkozott.

Hogy mily eredménnyel, arról egyelőre szabad legyen véleményemet elhallgatnom. A sárospataki gymnasiumi tanári kar, mely a nevezett közleménnyel önértékében a legmélyebben megsértetett, bizonyára meg fogja magát védelmezni a megdöbbenő támadással szemben, nem szorúl egyesek támogatására s talán jó néven se venné, ha ötet megelőzve bárki a *Kérészy* cikkének részletes tárgyalásába bocsátkoznék. De a dolog formai oldalát tekintve, az eljárásra, mely e közleményben megnyilatkozik, az iskolai felettes hatóság túlkapásának felette veszedelmes voltára már most elmondhatjuk, el kell mondanunk véleményünket, mielőtt pataki kollegáink tiltakozó hangját hallanók.

A tényállás, Kérészy Barna előadása szerint, ez: a pataki gymn. tanári kar az 1894/5. isk. év végén a gymn. I. osztályában tankönyvül alkalmazza Simonyi

Zsigmond Kis Magyar Nyelvtanát az igazgató tanács jóváhagyásával. Az 1895. évi iskolai év végén Kérészy Barna, ki mint igazgató tanácsos a záró vizsgálatokon censorsként részt vett, kifogást emel a Simonyi könyve ellen az igazgató tanács kebelében, s e kifogás alapján az igazgató tanács a gymn. tanári kart felszólította, hogy a kérdéses könyv használhatóságára nézve nyújtson be véleményt. A tanári kar e véleményt 1896. szeptemberében be is nyújtja s a Simonyi könyvet „a nyelvtudományi vívmányok szemmel tartása és gyakorlati használhatósága miatt továbbra is tankönyvül ajánlja a gymnasium I. és II. osztályában.” Erre az igazgató tanács, nem bizván a tanárkar egyhangú véleményében, megbizta a felszólalót, Kérészy Barnát és Szinyei Gersont, ki szintén igazgató tanácsos, hogy „a Simonyi-féle nyelvtant tüzetes vizsgálat tárgyává tévén, tüntessék fel azt a különbséget, a mely a régi és újabb nyelvtan között létezik, kimutatván mindkettőnek a gyakorlat szerinti jelentőségét és előnyét.” Szinyei Gerzson akadályozva lévén a munkálat elkészítésénél való közreműködésben, Kérészy maga tesz a megbízatásnak eleget, s dolgozatát közzéteszi a Sárospataki Lapokban. A dolgozat summája pedig az, hogy a Simonyi-nyelvtan használhatatlan könyv, a tanári kar nem ért a dologhoz s a tankönyv behozatalával vétkes mulasztásokat követett el, a mennyiben Simonyit nem hasonlította össze Hegedüssel, s tekinteten kívül hagyta Maklári Miklós népiskolai magyar nyelvtanát.

Hát ez szomorú, nagyon szomorú és megdöbbentő jelenség, a melynek nem szabad lett volna bekövetkeznie s a mit reparálni kell gyorsan, ha nagy károk nélkül egyáltalában reparálható.

Mert miről van itten szó?

Arról, hogy egy fentartó testület a gondozása alatt álló intézetet a nagy nyilvánosság előtt minősíthetetlen kimélettenséggel igazságtalanul kompromittálta.

Vizsgáljuk csak meg a fent vázolt tényállást egészen tárgyilagosan, elnyomva a felháborodásnak önkénytelenül előtörő érzését.

Az igazgató tanács van hivatva a testvér intézetben jóváhagyni vagy visszavetni belátása szerint a tanári kar által ajánlott tankönyveket. Tehát az ellen senkinek semmi kifogása nem lehet, ha nevezett testület, jól megokolt vélemény alapján, a tanári kar által ajánlott könyv alkalmazását jóvá nem hagyja. A legnagyobb ritkaságok közé tartozik ugyan ez a jóvá nem hagyás; olyankor, mikor általánosan rossznak tartott könyvről van szó, vagy ha a tanári kar személyes indokoktól vezérelve teszi meg ajánlatát, a miből a tanügynek világos kára következnek be. De elvégre mégis elgondolható, mert az igazgató tanácsnak tényleg joga van hozzá.

S az igazgató tanács Patakon jóvá is hagyta a tanári kar ajánlatát, tanították is a könyvet egy évig az I. osztályban. Hanem ekkor mi történik? Egy igazgató tanácsosnak — valószínűleg a vizsga eredménye alapján — hirtelen világosság támad az elméjében, hogy az egy évvel azelőtt approbált tankönyv rossz. Jelentést tesz tapasztalatáról az igazgató tanácsnak s egyszersmind indítványozza, hogy a könyvet ki kell dobni. A tanács gondolkodóba esik, de nem akarja elhírtelenkedni a dolgot, felszólítja a tanári kart, adjon véleményt az egyévi tapasztalat alapján, használható-e Simonyi vagy nem. A tanári kar egyértelműleg nyilvánítja ki, hogy a tankönyv igenis színvonalon áll s didaktikai tekintetben is felette áll a hasonló könyveknek. S most következik a punctum saliens. A sértődött igazgató tanácsos ragaszkodik indítványához, hogy a könyvet ki kell dobni. Mit tehet a tanács mást, minthogy a makacszkodó kollegát

felszólítja véleményének tudományos argumentumokkal való kifejtésére, hogy ez alapon dönthesse el, kinek van igaza: a tanári karnak-e, vagy a tudós tanácsos úrnak.

Alljunk meg itt egy kissé. Szó sincs róla, az igazgató tanács eddig formailag egészen jogosan járt el. Lehetne ugyan arról beszélni, vajjon tapintatosság volt-e a tanács részéről a tanári kar véleményének ismételt meghallgatása után az ügyet tovább firtatni. Lehetne azt a kérdést is felvetni, vajjon nem lett volna-e alkotmányos kötelessége annak az *egyetem* a tanári kar egyhangú véleménye előtt meghajolni, mert hát nagyra vagyunk egymás véleményének tisztelésével — in theoria. Az a gondolat is önkénytelenül merül fel, hogy az igazgató tanács nem került-e önmagával ellenmondásba, mikor a saját maga által kiválogatott szakferfiak véleményét kellően nem mérlegelve, egy ember nem tettségének játékszerül dobja. De ne tekintsük mindezeket. Tekintsük csak azt, a mit nincs is jogunk kétségbe vonni, hogy úgy azt az *egy* tanácsost, mint az egész tanácsot az iskola ügye iránt való igaz érdeklődés vezette eljárásában s ez az érdeklődés erősebb volt benne a tanári kar iránti bizalmánál. Ez esetben teljesen jogosultnak nevezhető eljárása, mikor a kérdésben végre egész világosan akart látni, s ezért indokolt véleményt akart maga előtt látni. De már az az intézkedés sehogy sem menthető, hogy a véleményt épen az akadékoskodó Kérészy Barnától kívánta.

Nem menthető pedig azért, mert egy kiválóan arra hivatott, azzal foglalkozó *szaktestület* véleményével szemben egy *épen nem szakember* indokolásából akart magának felvilágosítást szerezni.

Szegény magyar nyelvtan! Azt gondolják sokan, hogy annak elbírálására mindenki hivatott, a ki jól tud magyarul, a kinek „jó nyelvérzéke” van!

Én Kérészy Barna úrnak a magyar nyelvészet kérdései körül való jártasságát nem ismerem. Annyit tudok róla, hogy tiszánánai pap, hogy hajdan tanár is volt s épen a Hegedüs-féle nyelvtan alapján magyar nyelvtant is tanított a pataki gymnasiumban. Hogy nem szakember, azt maga vallja „Véleményének” elején s az kitűnik dolgozatának minden részéből. S épen ezért megfoghatatlan előttem, hogy az igazgató tanács az ő véleménye alapján akar dönteni egy kiválóan szakkérdésben. Egy olyan szakkérdésben, a hol Kérészy nem a pataki tanári karral, hanem az ország szaktudósainak egy tekintélyes számával áll szemben. Megfoghatatlan, hogy Kérészy, bár maga hivatkozik a nehézségre, melylyel meg kell küzdenie; bár beismeri, hogy ő e téren nem szakember, mégis vállalkozik egy szaktestület megcáfolására. Hiszen a theologia valamikor mindenre képesítő tudomány volt, de ennek az ideje már elmúlt. Az igazgató tanácsos-állapot pedig szintén nem jogosít senkit szakdolgozókba való belekontárkodásra.

De, a mi mindezeknél jobban elszomorító, beteges tünet, az az a bizalmatlanság, mely a felettes hatóság ez eljárásából kiviláglík. Mert az igazgató tanács egész ténykedése azt dokumentálja, hogy a gymnasiumi tanárkar véleményét szakdolgozókban annyira nem tartja megbízhatónak, hogy nem átallja azt egy nem szakember által felülbíraltatni. Lehet ezt menteni, magyarázni akár-mivel, de magát a pusztá tény, a maga megdöbbentő ridegségében és visszataszító voltában eltakarni nem lehet. Nem tudjuk, mivel szolgáltatott okot a testvér collegatus e bizalmatlanságra, vagy hogy egyáltalában szolgáltatott-e, csak azt constatáljuk, hogy az igazgató tanácsnak ez a basáskodása nem egyezik meg a kálvinista szabadelvűséggel sőt egyenes arczúlcspása annak. Ar-

czülesapása bárhol, de az különösen Patakon, mert hiszen a pataki gymnasiumi tanári kar épen most is a legelső köze tartozik a hazában. S talán eszébe sem jutott az igazgató tanácsnak, hogy a tanári kar személyében magáról az intézetről mondotta ki elhamarkodott ítéletét. Mert hiszen az intézetet mindenkor a tanári kar teszi, intézet és tanári kar egymástól elválaszthatatlanok, a ki az egyiket bántja, a másikat is sérti.

De hát mindezek a pataki tanári kar és igazgató tanács házi dolgai, amibe a falakon kívül állóknak semmi beleszólása. Ha ez a beteges „csakazértis“ a falak között marad, elsímül valahogyan, az idő, a nagy orvos, begyógyítja a méltatlanul ejtett sebeket s a botrány a kívülállóknak figyelmét elkerüli.

Hanem az igazgató tanács vagy Kérészy Barna? Jónak látta az ügyet, mielőtt befejezést nyert volna a nyilvánosság elé vinni. Igaz, hogy itt csak a tanári kar nyerhet, mert az ellenkező el sem képzelhető; de a botrány meg van, s egy oly tekintélyes testületnek, mint a pataki gymnasiumi tanári kar, habár rövid időre szóló meghurcolása is, — épen a felettes hatóságnak egyik tagjától, — a legsajnálatosabb méltatlanságok közé tartozik, a mit valaha tanártestülettel szemben elkövettek. Az állami subordinatio alatt élő iskoláknál is hiába keresnénk erre példát.

S ezzel midőn ismételtlen megdöbbenésemnek adok kifejezést a pataki igazgató tanács eljárása felett, egyszermind kívánom, hogy a szerencsétlenül elfajult kérdés megnyugtató befejezést nyerjen.

A mi a Kérészy B. úr dolgozatának tárgyát illeti, a nyelvtan kérdésére, minthogy a pataki kollegákkal és sok másokkal együtt én is meg vagyok támadva, alkalomlag még én is reflektálok. Mindenesetre bevárom azonban a közvetlenül érdekelt kollegatus kétségtelenül érélyes és részletesen indokolt védelmét.

Grammatikus.

TANÜGY.

A határozók rendszere középiskolai magyar nyelvtanításunkban.

(Folyt.)

1—2. Igaz, hogy régi a kiegészítő, de csak maga a név, mert a névnek megfelelő fogalom minden szerzőnél más alapon konstruálva más tartalommal jelenik meg. Először használták általában az állítmány bővítőményeinek összefoglaló elnevezésére, cserélgetve folytonosan a tárggyal; azután szűkebb körre szorították s végre egészen összezsugorodott a -t és -nek ragos mondatrészekre. Maklári ismét visszament a tágabb értelemben vett kiegészítőre, az Iház-Barbarics-féle nyelvtan legújabbban a legtágabb értelemben veszi azt. A határozós nyelvtanok pedig, mint tudjuk, lefoglalták a nevet egyetlenegy mondatrészeknek, a „nomen praedicativum-nak jelölésére. Ennélfogva sem a Maklári sem a többi kiegészítősek kiegészítője nem régi, mert mindenikőjük ujonnan fogalmazza, magyarázza s ebből az is világos, hogy a kiegészítő minden egyes szerzőnek „sajátossága“ s a mint a Maklári heves védelméből látszik: „kedvence“ is. A név maga is közös mindenikőjükkel; de az, amit alatta értenek s a mi épen egyedül fontos, a névnek megfelelő tartalom az egyes szerzők szerint kisebb-nagyobb mértékben különböző.

Az pedig, hogy a kiegészítő általános használatú, nem egyéb meg gondolatlanul előrántott nagy

mondásnál, hacsak az „általános“ szót arra az egy-néhány grammatikusra nem szorítjuk, a kik a kiegészítőt elfogadják. Hiszen épen Maklári erősen polemizál az ellenkező nézetűekkel. S aztán a kiegészítő még meg sem született, mikor a debreczeni grammatika már határozókról tanított.*

3. Arra a kifogásra, hogy a kiegészítő „homályos, érthetetlen, misztikus“, Maklári azt feleli, nem lehet az, „ha oly sokan használták és jónak tartják ma is“. Az azonban, hogy sokan jónak tartanak és használnak valamit még egyáltalán nem bizonyítja, hogy valósággal jó is. Ezen az alapon sok mindenről be lehetne bizonyítani, hogy jó, ami pedig nem az. A tudomány története bővelkedik példákban, a melyek bizonyítják, hogy téves elméletek hogyan mentek át az emberek vérebe, milyen makacsul ragaszkodtak hozzájuk sokan még akkor is, mikor azok téves, vagy legalább is jobbal szemben tarthatatlan voltáról már maguk is meggyőződtek. Ezek közé tartozik a kiegészítő is. Először használták egészen helyesen minden állítmánybővítő mondatrész jelzésére. Azután, mint az a fogalmakkal igen gyakran megesik, megszorították a körét s közönséges népetymológiával igyekeztek igazolni a megváltozott tartalmú nevet. Minthogy természetes uton nem tudják megfejteni, miért kiegészítő a kiegészítő, holott ugyanazon módon alakul, ugyan azon elemekből áll, mint a határozó: előállott a homályosság, a misztikus okoskodás, ennek nyomán pedig az érthetlenség. Mert ha a Király Pál vagy a Szemák István okoskodásai nem homályosak, akkor semmi sem homályos. Sokan bele se mentek a magyarázatba, mert magok se igen voltak tisztába a dologgal; hanem annál inkább meglátszik a homály defínióikon, melyekben igen nagy szerepet játszanak az „egyéb“, „más“, „valamely“, „leginkább“, „többnyire“ és a „stb“ határozatlan, semmit mondó kifejezések.

De a homályosságra a legvilágosabb példát épen Maklári nyújtja, mikor Simonyira is hivatkozva és őt alaposan félreértve, elhitei magával s elakarja hitetni másokkal is, hogy -vel, -re és a többi ragos mondatrész meg az állítmány közt ugyanaz a *mondatbeli* viszony van, mint a -t ragos mondatrész és az állítmány közt. Ezt értse meg, a ki tudja. Hogy „kenyérrel, kenyérből kínálni valakit“ vagy „kenyeret kínálni valakinek“ a közönséges beszédben értelmileg *körülbelül* egyértékű kifejezések, az érthető; de hogy nyelvtanilag is egyértékűek volnának, azt el nem hitetheti sem Maklári, sem más. De ha még ezt elhinné is valaki, nem sokat érne az egész elmélet, mert a hit nem tudomány s csak subjective oszlathatja el, a homályt. A Maklári hypothesisét elfogadó is felvetheti a kérdést, miben leli magyarázatát az, hogy ha ebben a mondatban: „bízom Istenben“, a -ben ragos mondatrész tárgyi viszonyban van az állítmánnyal, miért nincs ilyen viszonyban ebben a másikban is: „Sétálok a kertben“.

Mig erre s a hozzá hasonló kérdésekre valaki *kielégítő* feleletet nem ad, addig az az argumentum, hogy a kiegészítőt sokan jónak tartják, számitásba nem vehető.

4. A vonzat törvénye, a kiegészítősek s így Maklárinak is legfontosabb érve, szintén hypothesis, még pedig elvetett, megdöntött hypothesis. Lássuk csak,

* Igaz, hogy a debreczeni grammatika határozónak még csak az u. n. határozószókat nevezi, a viszonzszós mondatrészeket pedig tökéletesen a latin casustan alapján tárgyalja. De legalább az ugyanazon viszonzszós mondatrészeket nem különíti minden igaz ok nélkül két csoportba, mint a kiegészítősek.

mi is az tulajdonképpen; valószínű, hogy régebbi grammatikai irodalommal nem foglalkozók ezt a fogalmat nem is ismerik a magyar grammatikából.

A vonzat-elmélet mindenestre az akadémia aegise alatt terjedt el. 1843-ban külön, majd 1847-ben a Magyar nyelv rendszerének egy részeként jelent meg az akadémia kiadásában a szövonzat. Nem egyéb ez, mint a régi latin grammatika casus-tanának szó szerinti szolgálai átvétele, a mely szerint, tudjuk, ez vagy amaz ige ez vagy amaz esetet vonzza vagy kívánja. Ez az egész felfogás pedig abból a nézetből ered, mintha a nyelv maga valami önálló, a beszélőn kívül álló hatalom volna, a mely örök időkre megállapított szabályaival uralkodik az emberen. Az ige mindenható, regens, s szerinte, nem a beszélő célja szerint igazodik a bővítő mondatrészt. Ha pl. azt akarom jelezni, hogy valamely tárgy egy másik tárgy cselekvésének kiindulás pontjául szolgál, nem ezen szándékom következménye lesz a -ból, -ról, -tól, ragok valamelyikének alkalmazása, hanem mert az illető cselekvést jelentő ige azt a ragot kívánja. Ebben: jövök az iskolából, azért van -ból rag, mert a jövök ige azt vonzza vagy kívánja.

Az akadémia szövonzata egy tekintetben még következetes, amennyiben még minden ragos mondatrészt ezen az alapon magyaráz s nem nevezi őket sem kiegészítőknak, sem határozóknak. Későbbi grammatikusok azonban tapasztalván azt, hogy némely igeállítmány mellett legtöbbször ugyanolyan ragos mondatrészt használunk, míg mások mellett a kiindulás, folyamat vagy végpont különböző volta szerint különböző ragos mondatrészeket, amazt nevezték csak vonzatnak, emezeket pedig határozóknak. Azt hitték, — s ebben a hitben rejlik a nagy tévedés, — hogy azok a többé kevésbé állandóan egyenlő ragokkal szerkesztett igék a velők járó mondatrészek nélkül hiányos értelműek volnának, tehát azok a mondatrészek az illető ige értelmének teljességéhez okvetetlenül szükségesek.* Ha ez igaz volna, csakugyan lehetne a kiegészítőről, mint külön mondatrésztől szólni. E hypothesis igazsága megkövetelné azt, hogy azok az igék, melyek mellett ilyen kiegészítő áll 1. ezen kiegészítő nélkül a mondatban egyáltalában elő nem fordulhatnak; 2. különböző ragos vagy névutós mondatrészeket maguk mellett meg nem tűrnek.

Azonban Simonyi a magyar határozók előszavában már világosan kimutatja, hogy ez végképpen nem felel meg a valóságnak. Bebizonyítja, hogy a vonzat törvény hibás megfigyelésen alapuló, elhamarkodott inductio. Böven hoz fel rá példát, hogy azok a bizonyos igék, melyek állítólag mindig valamely viszonyzós mondatrésztre szorúlnak, hogy értelmök teljes legyen, ezen mondatrészt nélkül is teljesen érthetők a mondatban; valamint arra is, hogy nem állandóan ugyanazon viszonyzós mondatrésszel szerkesztődik ugyanazon igeállítmány sem. A kiegészítők ugyanazon igeállítmány is változnak épen úgy, mint a határozók, épen azért a kiegészítők sem egyebek határozóknál. Igaz, vannak olyan,

* S még ha legalább a tárgyalás alatt levő szerzőknél a vonzatnak ez a világos értelmezése megvolna! Imre Sándortól kezdve Makláriig csak annyi van vonzat-törvénynek nevezve, hogy „sok ige és névszó *rend szerint* bizonyos meghatározott névragos vagy névutós nevet vesz vagy vonz maga mellé.” Az ebből folyó következményt, hogy az igék és névszók ezen névragos vagy névutós kiegészítők nélkül nem is volnának teljes értelműek, egyik sem vonja le. E helyett Király Pál kifundálja a gondolat érdekét, Szemák a hármas teljességet, Maklári pedig mint már láttuk, csakhegy a „tárgyi kiegészítő” megmagyarázza, azt a képtelen theorémát állítja fel, hogy a kiegészítők épen olyan mondattani viszonyban vannak az állítmánnyal, mint a -t ragos obiectum.

kivált elvont cselekvést jelentő igék minden nyelvben s így a magyarban is, melyeket csaknem mindig ugyanazon viszonyzós mondatrésszel használunk; de azt nem az ige vonzó erejéből, hanem az illető nemzet eredeti, specialis észjárásából kell megmagyaráznunk. Hogy pl. a „gondolkozik” ige mellett legtöbbször -ről, -ről, de igen gyakran -n ragos és fölött névutós mondatrészt használunk, nem azt jelenti, hogy az ige magának a természetében rejlenék az említett viszonyzókkal való construálás szükségessége, hanem azt, hogy a magyar észjárás azt a tárgyat, melyre gondolatunk irányul, úgy fogja fel, mint a mely a cselekvés kiindulás pontjául szolgál, vagy a melyen megállapodva megy véghez. Vagy ebben a phrasiban: „hasonló valakihez”, a -hez ragos mondatrészt annyit tesz, hogy a magyar észjárás gondolatban hozzáviszi a hasonlítottat a hasonlítandóhoz és vele megegyezőnek találja.

Az igéket és ragos vagy névutós mondatrészekkel járó névszókát végképpen nem lehet olyan két csoportra osztani, amelyek közül az egyik különböző ragos mondatrésszel, vagy a nélkül is megállhat, a másik pedig állandóan ragos, még pedig ugyanazon ragos mondatrésszel fungálhatna *csak* a mondat szerkesztésben.

A dolog úgy áll, hogy az állítmány vagy cselekvést jelentő más mondatrészt azt a ragos vagy névutós mondatrészt tesszük, a mi a beszélő céljának az adott alkalommal épen meg felel. A cselekvés vagy állapot meghatározásánál pedig mindig három mozzanat valamelyikének megjelöléséről lehet szó: az eredetről, honnan a cselekvés, vagy állapot kiindul; a folyamatról és az azt kísérő, azt meghatározó módozatokról; az irányról vagy végpontról, a mely felé a cselekvés törekszik. Hogy aztán némely igeállítmány többé-kevésbé állandóan hol az egyiket, hol a másikat jelöljük meg, az tisztán conventio, idő folytán változhatik s változik is, a mi aztán a vonzat-törvény törvény voltát egészen illuzoriussá teszi.

Az elmondottakból kitűnik, hogy a kiegészítőnek, mint külön mondatrésztnek, különösen a tárgyalat szerzőknél tudományos alapja nincs, s ezen a címen a megélhetéshez igényt nem formálhat.

Hátra volna még, hogy didaktikai értékéről szóljunk. Talán e tekintetben vannak érdemei, melyek fenntartását igazolják. Maklári szerint „egyszerű, gyermektől is könnyen megérthető”; „egyszerre, könnyen, világosan felismerhető, hogy a névragos és névutós nevek mikor tárgyai az igeállítmány s nem határozói, vagyis mikor nem felelnek határozó kérdésekre”.

A kiegészítő-elmélet ellen felhozott kifogásaim talán fölmentenek attól, hogy ama bizonyítás nélkül odavetett állítások hosszabb cáfolatába bocsátkozzam. Csak röviden annyit jegyzek meg, hogy, *la* Maklári vagy akárki, a ki ez alapon tanítja a magyar nyelvtant, a kiegészítő megértetésére törekszik, ezt a törekvést siker nem koronázhatja. Elhíthetni el lehet a gyermekkel, hogy a -ben, -ra stb. ragok *néha* annyit jelentenek mint a -t rag; de ha az a gyermek feltenné a kérdést, hogy miért, erre a miertre az azért igazán meg nem adhatja senki, mert egyszerűen képtelenség. Nyakatekert okoskodásokkal a *gyermek előtt* sokat be lehet bizonyítani; de hogy az ilyen bizonyításnak mennyi paedagogiai értéke van, mindenki tudja. Ha pedig a mondatbeli viszonyt, a nyelvben megnyilatkozó észjárást fel nem fedjük a növendék előtt, hanem minden olyan mondat részre, mely nem hely, idő, mód, ok, és célhatározó, egyszerűen azt mondhatjuk, hogy az kiegészítő: az ilyen nyelvtanítás ugyan magát a didaxist nagyon

egyszerűvé teszi, de általa a növendéknek sem gondolkodási képességét nem fejlesztjük, sem a nyelv szellemébe be nem avatjuk. Csak azt ismételheterem itt is, amit a Maklári könyvének bírálatokor mondtam: a kiegészítőt a gyermekkel megértetni nem lehet; meg nem magyarázva pedig nem egyéb az egy lomtárnál, hova a könnyen fel nem ismerhető, gondolkozást igénylő határozó mondatrészeket egyszerűen becsömszöljük. Tanítása tehát így könnyű; csak az a baj, hogy az eredmény aztán semmi, vagy nagyon kevés. Jó volt eddig, mert nem volt jobb. De hogy még most is fentartsuk, arra végképen semmi okunk nincsen.

Dr. Gulyás István.

(Folyt. köv.)

Lilla gyűrűje.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Debreczen, július 15.

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

B. lapjának legutóbbi számában a fenti cím alatt egy cikkecske jelent meg, mely hibáztatván és fájlalván, hogy Csokonaink Lillájának gyűrűje a Csokonai-kör és nem a kollégium tulajdonává lett, egyúttal e gyűrű megszerzésének előzményeit téves színben tünteti fel.

Az említett cikk azt hangsúlyozván, hogy a gyűrűt a Csokonai-kör az általam kifejtett „ügyesség“ és „élelmesség“-nek köszönheti, olybá tünteti fel a dolgot, mintha a gyűrű a kollégiumot illette volna s a Csokonai-kör mintegy elhalásztta volna a kollégium elől.

Ha csakugyan a kollégiumot illette volna a gyűrű, én még a Csokonai-kör kedvéért sem működtem volna mindnyájunk édes alma materének rovására. De épen *ellenkezőkép* áll a dolog, a mennyiben a kollégium akarta a nem neki szánt, csak odatévedt jószágot saját portáján beterelni.

A kollégium t. vezetősége e gyűrű megszerzése iránt addig nem is tett semmit s nem a kollégium, hanem a Csokonai-kör elnöksége volt az, mely megalakulásától fogva czélul tűzvén ki Csokonai-ereklyék gyűjtését, többek közt e gyűrű *létezéséről tudomást szerzett* s évek óta tartó puhatólózás és levelezgetés után végre a gyűrű hol és kinél létét megállapítván, azonnal lépéseket tett annak a kör részére megszerzése iránt.

Mint a kör ereklyetárának őre, *már 1893. óta* leveleztem Lilla arczképe, énekeskönyve és e gyűrű tárgyában is *Papp Gábor* szuperintendens, *Beöthy Zsigmond* főrendiházi tag, *Liszky Jenő* min. tanácsos, *Pecháta Antal* ügyv. kam. elnök, *Kalicza Géza* kir. telekkvvezető, *Pethes Endre* alistáli ev. ref. lelkész, továbbá özv. *Vajda Károlyné* úrnővel, kinek — mint különben is debreczeni születésű lelkes honleánynak — közbenjárása folytán nyerte a Csokonai-kör azon ígéretet *Vajda Elek* úrtól, hogy a gyűrűt a körnek ajándékozza.

Vajda Elek úr, a gyűrű adományozója, az ünnepeles átadáskor számos tanu előtt ki is jelentette, hogy *eleve* a Csokonai-kör ereklyetárának szánta a gyűrűt s csak *tévedés* folytán intéztetett nem is ő, hanem veje által egy tudósító levél a kollégiumi muzeumhoz, mely körülmény az átadásról felvett s az ajándékozó által is aláírt jegyzőkönyvben is benfoglaltatik.

A fentiekből látható, hogy a Csokonai-kör mily sok utánjárással tudta a gyűrűt felkutatni, s hogy épen a kollégium igen t. főkönyvtárnoka akart ügyeskedni és élelmeskedni, midőn a körünk által nagy fáradsággal kiküzdött, de *tévesen* a kollégiumnak bejelentett ereklyét a főisk. könyvtárba akarta bekebelezni.

Én pedig nem az ügyességnek és élelmessegnek, hanem az *igazságnak* és *méltányosságnak* szereztem érvényt az által, hogy az emlékgyűrűt az *illetékes* Csokonai-kör részére reklamáltam.

A cikknek azon megjegyzése felett, hogy a Csokonai ereklyéknek *egy helyen* kellene lenniök, elágazók lehetnek a nézetek; én itt csak azon kérdést teszem, hogy miért van hát magában a kollégiumban is külön helyen a Csokonai fuvolája, mellszobra és a Lilla-féle drágaköves gyűrű, — az utóbbi a muzeumban, az előbbiek pedig a könyvtárban!?

Kérve igen t. Szerkesztő urat, hogy jelen soraimnak az igazság érdekében b. lapjában helyt adni szíveskedjék, — vagyok kiváló tisztelettel

Komlóssy Arthur,

Debreczen város főjegyzője,
a Csokonai-kör alelnöke.

A fentebbi közleményre megjegyezzük, hogy a lapok és azok között a *Debreczen*, a napokban többször kíméletlenül foglalkoztak a kollégiummal a Lilla gyűrűje miatt.

E tárgyban a Debr. Prot. Lap is hozott egy rövid közleményt, melyben a Csokonai-kör derék alelnökének a gyűrű megszerzése körül kifejtett tevékenysége dicséretes kiemelésével, az van elmondva:

1. hogy a Lilla gyűrűjét gazdája a főiskolának szánta;
2. hogy e szándéknak füstbemenetele nem az érdekelt kollégiumi tisztviselőknél mulott.

Erre nézve igazolásul csak annyit felelünk, hogy nt. *Sass Béla* akad. igazgató f. év június 13-án *Vajda Elek* tatai lakostól egy levelet kapott, melyben az igazgatót arról értesíti, hogy *Csokonai Lillájának* gyűrűje birtokában van s hogy nevére leszármazó örökösnek hijában, hajlandó azt *Csokonai ereklyegyűjteményünknek* adományozni, de postára bizni e kedves tárgyat nem akarja és e tekintetben tanácsot és intézkedést kér.

E levél folytán, igazgató által, uti költség megküldése vagy küldött meghívása hozatván szóba, egyelőre az határozatott, hogy igazgató az adományt köszönje meg s hogy ngs *Kisfaludy* közjegyző ur utján hasson oda, hogy az ajándék a kollégium részére el is küldessék.

Ezt az igazgató rögtön teljesített is.

Az ajándékot a kollégium részéről *Vajda Elek* urnak megköszönte s *Kisfaludy* urnak irt is róla tájékoztató választ véve, nyugodtan várt tovább.

Teljes reménységgel pedig, mert jul. 6-án *Vajda Elek* ur rokonától, ngs *Czibor Pál* honvéd százados hadbíró urtól ismét levelet vett, a melyben arról tudósítatik, hogy *Vajda* ur személyesen vállalkozott levinni a gyűrűt Debreczenbe a kollégiumnak s hogy az igazgató a lelkes öreg ur szives látásáról gondoskodjék.

Épen e levél vétele és a vendéglátás részleteinek a megbeszélésekor jön a hír, hogy *Vajda Elek* ur már meg is jött, előbbi szándékát megváltoztatta és a Lilla gyűrűjét immár a Csokonai-körnek fogja adni.

Mint történt ez a vélemény változtatás? Ma sincs megfejtve teljesen. De hogy így történt a dolog, arról az akad. igazgató úrnál mindenkinek rendelkezésére álló hivatolt levelek tanuskodnak, s hogy ilyen előzmények után a gyűrű mégsem a kollégium birtokába, hanem a Csokonai-kör tulajdonába került, az is tény. Valamint az is, hogy *Vajda Elek* úr hosszu időzése alatt sem az igazgatót, sem a többi Csokonai-ereklyéket a kollégiumban fel nem kereste.

Valaminek kellett hát mégis lenni közte és a kollegium között. Mi volt ez a valami? Tévedés? vagy valami véletlen fordulat? Ki tudná megmondani? Jobb is békén hagyni a dolgot. Akárhova, de az értékes Csokonai-émlék városunkba került és ebbe az eredménybe mindnyájan megnyugodhatunk. Mi készségesen megnyugszunk benne.

A Debr. Prot. Lap szerkesztősége.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A békés-bánáti ev. ref. egyházmegyében az üresedésben levő egyházi jegyzői tisztségre Nagy Károly ref.-kovácsházai lelkész, — a világi jegyzői tisztségre pedig dr. Szegedi Kálmán békési ügyvéd választotta meg.

— Lelkészválasztás. A balkányi ev. ref. egyház július hó 11-ikén 314 szavazatból 116 szótöbbséggel Nagymáté Albert kis-létai lelkészt és tanácsbíróvá választotta meg. A szavazás a legszebb rendben folyt le.

— Szíves figyelmeztetés. Azon tiszt. lelkész uraknak, kik a k.-ladányi lelkészi állomásra pályáztak, de bizonyítványaikat még meg nem kapták, szükségesnek tartom minden további felszólamlások mellőzése végett becses tudomásukra hozni, hogy bizonyítványaik jelenben H.-M.-Vásárhelyen vannak esperes úrnál, mivelhogy a k.-ladányi gyülekezet egyrésze a választás ellen föllebezett, s így a bizonyítványok is bírósági tárgyalás alá kerülnek. Szeghalom, 1897. július 9. Tatár János, lelkész.

— Előfizetési díjjal hátralékban levő olvasóinkat tisztelettel felkérjük, hogy a hátralékot szíveskedjenek **mielőbb** beküldeni a kiadóhivatalhoz.

TARTALOM-JEGYZÉK: A dolog summája. Eröss Lajos. — Kóros jelenség. Grammatikus. — Tanügy: A határozók rendszere középiskolai magyar nyelvtanításunkban. Dr. Gulyás István. — Lilla gyűrűje. Komlóssy Arthur. — Különfélék. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Szerkesztő-társ: FERENCZY GYULA.

Pályázat lelkészi állásra.

A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztetett kércsi ev. ref. lelkészi állásra pályázat hirdettetik.

Ezen állás jövedelme — a díjlevél szerint — 605 forintra van értékelve s ezen fizetését lelkész az állami iskola szervezéséig a tanítói és kántori teendők végzésére is köteleztetik. Megjegyzendő azonban, hogy azon esetre, ha tanítói képesítéssel is bíró lelkész választatnék meg, az illető a vallás és közokt. miniszterium

által a tanító fizetésére már engedélyezett 231 frtnak is élvezetébe léphet.

Az egyház IV-ed osztályú.

Pályázati kérvények aug. 10-ig Görömbei Péter espereshez Nagy-Kállóba küldendők.

Az állomás a választás után azonnal elfoglalandó.

Kelt Debreczen, 1897. jul. 8.

KISS ÁRON,
püspök.

Pályázat

a lemondás folytán megüresedett pettyéni (nagybányai egyházmegye) lelkészi állomásra, melynek évi javadalma összesen 560 forint, tehát IV-ed osztályú egyház.

Kellőleg fölszerelt pályázati kérvények folyó jul. hó 31-ig Bencsik István espereshez N.-Palád (Szatmármegye) nyujtandók be.

Az állomás a választás után azonnal elfoglalható.

Debreczen, 1897. jul. 10.

KISS ÁRON,
püspök.

Pályázati hirdetés

a debreczeni ev. reform. egyházmegyében halálozás folytán megürült hajdu-sámsóni ev. ref. lelkészi állomásra.

Évi javadalma, hivatalos becslés szerint, 1049 frt 50 kr., mely 200 frt készpénzből, 50 hold földből, 6 öl tűzifából, 46 mm. 60 kgr. rozsból, 20 mm. csős tengeriből, egy régi mázsából és a stólából folyik be. Így ezen állomás *másod osztályú.*

A megválasztandó lelkész állomását 1898. évi április 24-én köteles elfoglalni.

A törvényszerű (188. §.) minősítési okmánnyal és jelenlegi szolgálati bizonyítvánnyal fölszerelt pályázati kérvények f. évi augusztus hó 8-ig Dávidházy János espereshez Kabára (postahely) küldendők.

Kelt Debreczenben, 1897. július 12.

KISS ÁRON,
püspök.

Pályázat.

A nagyváradai ev. ref. leányinternátus igazg. bizottsága az igazgatónöi állásra pályázatot hirdet.

Pályázhatnak olyan ev. ref. vallású, feddhetetlen előéletű hajadon vagy özvegy nők, a kik polgári vagy elemi iskolai tanítói oklevéllel bírnak.

Fizetés: az intézetben való szabad lakás s teljes ellátáson kívül évi 500 frt, havonkénti részletekben előrefizetve és a törvény által megszabott 250 frt erejéig menő 50 frt ötödéves korpótlék.

Kötelesség: az intézet szellemi és anyagi ügyeinek felelősség terhe alatt vezetése, a növendékeknek magaviselete, tanulásban való előmenetelőkre felvigyázás stb.

A születési, erkölcsi, orvosi, s esetleg szolgálati bizonyítvánnyal és oklevéllel felszerelt pályázati kérvények *f. évi augusztus hó 15-ig a nagyvárad-újvárosi ev. ref. lelkészi hivatalhoz* nyújtandók be, hol a bővebb felvilágosítások készséggel megadatnak.

A megválasztott egy évi próbaidő után állandósíttatik.

Nagyváradon, 1897. évi július 6.

2-2

Az ig. bizottság.

Pályázati hirdetés.

Udvári (Biharm.) ev. reform. segédtanítói állásra, melylyel a II—III. fu-osztály vezetése van összekötve, pályázat hirdettetik.

Fizetése egy szobából álló lakáson kívül négyszáz forint, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve.

Pályázhatnak tanítójelöltek is.

Kérvények a szükséges okmányokkal felszerelve *augusztus 1-ig* alólirotthoz küldendők.

Bihar-Udvári, 1897. július 2.

2-2

Szabó Imre,
ev. reform. lelkész.

Pályázati hirdetés.

A *h.-nánási ev. ref. hat osztályú gymnasiumban* két rendes tanári tanszékre hirdettetik pályázat, melyekre
a) a német-magyar, esetleg latin-német
b) a történet és latinnyelvből képesített protestáns egyének pályázhatnak.

Kik képesítve vannak a tornatanításra is, a miért természetesen külön tiszteletdíj járna, előnyben részesülnek.

Fizetés: 1200 frt, melyből 200 frt lakbér, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. Ha okleveles pályázók nem lennének, alkalmazást nyerhetnek tanárjelöltek is: ez esetben a fizetés 900 frt, melyből 100 frt lakbérnek tekintetik.

A kivánt oklevéllel bíró egyének egy évi sikeres működés után állandósíttatnak, a midőn az orsz. tanári nyugdíjintézetnek is kötelezett tagjai leendenek.

Nem oklevelés egyén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre választatik, de ha ez idő alatt a kivánt tárgyakból oklevelet szerez és sikeres működést mutat fel, a következő évben mint rendes tanár állandósíttathatik. Végre, ha okleveles, de nem a kiírt szakokból képesített egyén választatnék meg, az szintén

csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban 1200 frt lesz.

A megválasztott egyén állomását *f. évi augusztus végén*, legkésőbb szeptember 1-én elfoglalni köteles s ha családos, 40 frt, ha pedig nőtlen, 15 frt költözködési átalányt kap; ez összeget azonban, ha állomásától 3 év letelte előtt bármilyen okból megválnak, visszatéríteni tartozik.

A pályázati kérvények keresztlevéllal, esetleges katonai szolgálatukat igazoló irattal, továbbá végzett tanulmányaikat feltüntető okmányokkal, végül orvosi bizonyítvánnyal felszerelve *f. évi augusztus 11-ig* bezárólag az ev. ref. Egyháztanács elnökségéhez küldendők.

H.-Nánás 1897. július 14.

Benkő Lajos,
ev. ref. lelkészelnök.

1-2

Kállay Imre,
főgondnok.

Pályázat.

A *hajdu-böszörményi ev. ref. egyházban* lemondás és nyugdíjazás folytán üresedésbe jött *két tanítói állásra* pályázat hirdettetik.

Fizetés egyik állásra: 1-ör 550 frt készpénz, 2-or természetbeni lakás vagy e helyett 120 frt lakbér, 3-or 50 frtos ötödéves korpótlék; a másik állásra: 1-ör 400 frt készpénz, 2-or természetbeni lakás vagy e helyett 120 frt lakbér, 3-or 50 frtos ötödéves korpótlék.

A kik ez állások bármelyikét elnyerni óhajtják, azok oklevelüket, szolgálati bizonyítványukat Szolnok Gerzson ref. lelkész, iskolaszéki elnökhöz 1897. július 31-ig adják be.

Megválasztott tanító az iskolaszék által megjelölt osztályban tartozik tanítani.

Állomás szeptember hó elsején elfoglandó.

Kelt H.-Böszörmény 1897. július hó 17-én.

1-2

Szolnok Gerzson,
ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázati hirdetmény.

A *kecskeméti ev. ref. jogakadémián* a bányajoggal és államszámviteltannal kapcsolatos *magyar és osztrák magánjog* tanszékére pályázat hirdettetik.

A tanszék javadalmazása — a mennyiben rendes tanár választatik — a kecskeméti ev. ref. egyház pénztárából negyedévenként előre fizetendő 1600 frt törzsfizetés, 300 forint lakbér és ötször ismétlődő 100 forint ötödéves korpótlék, valamint a tandíjából és vizsgadíjából egy rendes tanárt megillető osztalék.

A megválasztott rendes tanár kötelezett és jogosult tagja az országos tanári nyugdíjintézetnek.

A mennyiben rendkívüli tanár választatik: javadalmazása negyedévenként előre folyósítandó 1200 forint fizetés, valamint a tandíjából és vizsgadíjából egy rendes tanáréval egyenlő osztalék.

Rendes tanárokat választhatók oly protestáns vallású pályázók, a kik egyetemi magántanári képesítéssel bírnak.

Rendkívüli tanárokat választhatók oly protestáns vallású jogtudorok, a kik bár egyetemi magántanári képesítéssel nem is bírnak, de két évi határidőn belül annak megszerzésére magukat kötelezik, s mint rendes tanárok véglegesíttetni, a rendes tanárokat megillető javadalmazásban részesíttetni, úgyszintén az országos tanári nyugdíjintézet kötelékébe felvétetni csak akkor

fognak, ha ezen két évi határidőn belül a habilitációt megszerezték. Szolgálati idejük tanári működésük tényleges megkezdésétől, korpótlékhoz való jogosultságuk pedig az egyetemi magántanári képesítés megszerzésének időpontjától számítottak.

A megüresedett tanszéket a kecskeméti ev. ref. egyháztanács választás útján tölti be.

A megválasztott tanár köteles lesz tanszékét f. évi szeptember hó 1-én elfoglalni, s ez időtől kezdve összes javadalmainak élvezetébe lép.

Pályázni kívánók eddigi tanulmányaikat, minősítéseiket, vallásukat, esetleges hivatali alkalmaztatásukat és rövid életrajzi adataikat feltüntető pályázati kérvényüket és pedig, ha közszolgálatban állanak, közvetlen felettes hatóságuk útján *f. évi augusztus hó 10-ig* alulírotthoz, mint a jogakadémiai igazgató tanács elnökéhez nyújtásuk be.

Kecskeméten, 1897. július hó 11-én.

Dr. Szeless József,

a jogakadémiai igazgató tanács elnöke.

Pályázat.

A *békési ev. reform. VI. o. gymnasiumban* a

1. magyar-latin,

2. német-magyar

tanszékekre pályázat hirdettetik azon megjegyzés mellett, hogy szükség esetén mindkét tanszéknel figyelembe vétetnek azok kérvényei is, kik a *magyar* illetve *német* nyelv, mint főtárgyak mellett más tárgyra vannak képesítve.

A tanszék javadalma: 1200 forint és az ideiglenes államsegélyből 300 frt pótlék. A főgymnasiummá leendő kiegészítés folyamatban lévén, ha az állammal a szerződés megkötötték, a díjazás a szerződésnek megfelelőleg fog megállapíttatni.

Ha okleveles tanár nem jelentkeznek, helyettes tanár fog alkalmaztatni, kinek fizetése, ha csupán alap vizsgálója van 1000 frt, ha szakvizsgálója is van 1200 frt lesz.

Első sorban ev. reform. vallású, másodsorban ág. hitv. pályázók kérvényei vétetnek figyelembe.

A megválasztott rendes tanár egy próba évi szolgálat után állandósíttatik s ekkor az orsz. tanári nyugdíjintézetnek tagja lesz.

Köteles a megválasztott tanár szaktárgyán kívül más tárgyat is tanítani heti 23 óraszámig.

A pályázók életkorukat, végzett tanulmányaikat, egészségi állapotukat, hadkötelezettségüket igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeiket *f. évi augusztus hó 7-ig* alulírotthoz küldjék be.

Békés, 1897. július 10.

Szegedi Károly,

lelkész,

a gymnasium igazgató tanács elnöke.

1—2

Pályázat tanári állásokra.

A *kecskeméti ev. reform. főgymnasiumban* az 1897—98. iskolai évre pályázat nyitattik a következő tanári állásokra:

1. egy ó-classika-philológiai tanszékre,
2. egy latin-német esetleg latin-magyar nyelvi tanszékre,
3. egy mennyiségtan-természettani tanszékre,
4. egy természetrajz-földrajzi tanszékre.

Az 1., 2. és 3. szám alatt jelzett tanszékek rendes tanárokkal s csak ilyenekül megválasztásra jogosult pályázók hiánya esetén fognak helyettes tanárokkal betölteni. Ellenben a 4-dik szám alatti természetrajz-földrajzi tanszékre csak helyettes tanár fog választatni és pedig egy évi tartamra. A latin-német nyelvi tanszékre pályázók közül kiváló előnyben részesülnek azok, a kik a német nyelvet szóban és írásban bírják.

A megválasztandó tanár kötelessége a szakmájába tartozó, vagy azzal rokon tárgyat az egyházi törvények 469 §-ában megszabott 20 maximális óraszámig tanítani.

Rendes tanári javadalom ez idő szerint 1200 frt törzsfizetés, 200 frt lakóér és 100 frt ötödéves korpótlék.

Kilátás van arra, hogy az államsegélyre vonatkozólag már megállapított szerződés értelmében a segély fokozatos folyósítása esetén az 1400 és 1600 frtos fokozatok életbe fognak lépni.

A korpótlékba a más intézetben rendes tanári minőségben röltött évek beszámíttatnak.

A helyettes tanár fizetése 800 frt.

A főgymnasium felvétetett az országos tanári nyugdíjintézetbe. Tehát a tanárok nyugdíjjogosultak. Azonban a fentartó testületek által a törvény 3. §. b. pontja értelmében fizetendő 5%-ból 2% a tanárt terheli.

Pályázhatnak a nevezett szakokból középiskolai oklevéllel rendelkező tanárok, esetleg pályavégzett tanárjelöltek. Utóbbiak az 1883. XXX. t. cz. 30. §-ában foglalt feltételek alatt. Csak protestáns vallásúak pályázhatnak.

Pályázni óhajtok oklevéllel, eddigi szolgálataikat vagy tanulmányaikat igazoló okmányokkal, keresztlő levéllel, egészségi s családi állapotukat és katonai szolgálati viszonyaikat igazoló okmányokkal felszerelt és az egyháztanácshoz címzett kérvényeiket *folyó évi augusztus 7-ig* alulírott lelkészhez nyujtsák be.

A megválasztott tanár állását folyó évi szeptember 1-én elfoglalni tartozik. A rendes tanárrá választott egyén egy évi sikeres működés után fog véglegesíttetni.

Kecskeméten 1897. július 9-én.

Györfly Balázs,

Mészáros János,

főgondnok, mint a főgymnasium igazgató tanács világi elnöke. ev. ref. lelkész, mint a főgymnasium igazgató tanács egyházi elnöke.

Pályázat.

A *turkevei ev. ref. egyház* pályázatot hirdet egy leánytanítói állomásra.

Javadalom: 535 = ötszázharminczöt forint évnegyedes részletekben előre fizetve.

Kötelesség: az I. II-ik leányosztály tanterv szerinti vezetése.

Pályázhatnak ev. reform. vallású okleveles fi és nőtanítók és tanító jelöltek. Ha nőtanító választatik, köteles heti 2 órán női kézimunkát is tanítani.

Pályázók kellőleg felszerelt kérvényei alulírotthoz f. hó 30-ig betérjesztendők.

Megválasztandó egy évi sikeres működés után állandósíttatik.

Turkeve, 1897. július 12.

Szabó Sándor,
ev. ref. lelkész.

1—2